

Arhivele societăților comerciale lichidate/radiate/dizolvate

Studiu de caz: județul Maramureș

Ioan-Vasile Rogozsan

Keywords: *Legislation, Commercial Company, Dissolution, Liquidation, Bankruptcy*

O problemă destul de sensibilă întâlnită de reprezentanții Serviciului Județean Maramureș al Arhivelor Naționale în acordarea asistenței de specialitate pe linia activității de arhivă este cea a societăților comerciale maramureșene care fie au fost dizolvate prin hotărârea asociaților, fie au fost lichidate sau radiate (ultima “*etapă de existență*” a unei societăți comerciale).

Dintre toate legile apărute în domeniu, cea care face referiri clare la constituirea, funcționarea, dizolvarea și lichidarea unei societăți comerciale, indiferent de forma de funcționare a acesteia (în nume colectiv, în comandită simplă, pe acțiuni, în comandită pe acțiuni și cu răspundere limitată) este Legea 31/1990¹ - *Legea societăților comerciale*. Desigur, prevederi referitoare la situația juridică a unei societăți comerciale (reorganizare judiciară, faliment) se regăsesc și în alte acte normative apărute - Legea nr. 15/7 august 1990² - *Legea privind reorganizarea unităților economice de stat ca regii autonome și societăți comerciale*, publicată în Monitorul Oficial nr. 98 din 8 august 1990, Legea 31/1990³ - *Legea societăților comerciale*, Legea nr. 58/14 august 1991⁴ - *Legea privatizării societăților comerciale*, publicată în M. Of. nr. 169 din 16 august 1991 (cunoscută și sub denumirea de *Legea Fondului Proprietății de Stat*), Legea nr. 64/1995 privind procedura reorganizării și lichidării judiciare, *Legea Arhivelor Naționale nr. 16/1996*⁵, publicată în M. Of. Partea I, nr. 71/9 aprilie 1996, Legea 85/2006 privind procedura insolvenței⁶, Legea nr. 138⁷ pentru completarea și modificarea Legii

¹ Legea a mai fost republicată în M. Of. nr. 33/29 ian. 1998, nr. 1066/ 17 noiembrie 2004.

² De-a lungul anilor, legea a mai fost modificată și completată, de mai multe ori (Legea nr. 58 din 14 august 1991, abrogată de Ordonanța de Urgență a Guvernului-în continuare O.U.G.- nr. 88 din 23 decembrie 1997, Legea nr. 80 din 23 decembrie 1991, O.U.G nr. 15 din 9 august 1993 și 70 din 29 august 1994), Legea nr. 55 din 15 iunie 1995 (abrogată de O.U.G. nr. 88 din 23 decembrie 1997), Legea nr. 21 din 10 aprilie 1996), O.U.G. nr. 88 din 23 decembrie 1997, Legea nr. 219 din 25 noiembrie 1998, O.U.G.nr. 49 din 22 aprilie 1999, Legea nr. 136 din 21 iulie 2000, Legea nr. 276 din 4 iulie 2006 și O.U.G.nr. 58 din 20 iunie 2007).

³ Legea a mai fost republicată în M. Of. nr. 33/29 ian. 1998, nr. 1066/ 17 noiembrie 2004.

⁴ Legea a fost în vigoare de la 16.08.1991 până la 29.12.1997, fiind abrogată și înlocuită de O.U.G. nr. 88/23 decembrie 1997.

⁵ Legea a fost ulterior modificată și completată prin Legea nr. 358/2002, O.U.G. nr. 39/2006 (aprobată cu modificări prin Legea nr. 474/2006, Legea 329/2009 (vezi și M. Of., Partea I, nr. 761 din 9 noiembrie 2009, cu modificările și completările ulterioare) și Legea nr. 138/2013.

⁶ Legea a fost publicată în Monitorul Oficial, Partea I, nr. 359 din 21 aprilie 2006.

Arhivelor Naționale nr. 16/1996, Legea 85/2014 privind procedurile de prevenire a insolvenței și de insolvență (Codul Insolvenței)⁸ ca și în instrucțiunile, normele sau regulamentele de aplicare a lor.

În legislația în vigoare, nu există o definiție a termenului de “dizolvare”⁹, cadrul legal menționând numai elementele care duc la dizolvarea unei societăți comerciale. Astfel, prevederile Codului civil¹⁰ fac referire la modalitățile de “încetare a persoanei juridice”¹¹, în timp ce Legea nr. 31/1990 face referire la “dizolvarea” societăților comerciale, prin formele prevăzute de legea mai sus menționată.

În baza Legii nr. 31/1990 se conduc și societățile comerciale dizolvate prin hotărârea asociațiilor (acestea nu intră nici sub incidența Legii 85/2014 și nici sub incidența Legii 138/2013). De altfel, în nici un cadru legislativ apărut după 1991 nu se fac referiri la ce se întâmplă cu arhiva unei societăți dizolvate. Un caz în care o astfel de societate a fost dizolvată a fost identificat de arhiviștii maramureșeni la controlul efectuat la S.C. AVISTAR S.R.L. Baia Mare - continuatoarea activității fostei Asociații Economice Intercooperatiste pentru Creșterea Păsărilor pentru Carne și Ouă Maramureș, în urma demersurilor întreprinse încheindu-se actul de control cu persoana juridică (S.C. BILARDI PRODUCT S.R.L.) care prin cumpărarea spațiilor în care funcționase fosta societate a devenit persoana deținătoare a documentelor create de societatea dizolvată.

Astfel, potrivit articolului 232, alineat 1 din Legea 31/1990 republicată, dizolvarea societății are ca efect deschiderea procedurii lichidării. Dizolvarea are loc fără lichidare, în cazul fuziunii ori divizării totale a societății sau în alte cazuri prevăzute de lege.

Dizolvarea și lichidarea societăților comerciale sunt două noțiuni diferite, dar ambele se referă la același proces economic de încetare a activității societăților comerciale.

Din momentul dizolvării, directorii, administratorii, respectiv directoratul, nu mai pot întreprinde noi operațiuni de trezorerie bancară, în caz contrar aceștia fiind personal și solidar răspunzători pentru acțiunile întreprinse.

⁷ Legea 138/2013 pentru modificarea și completarea Legii Arhivelor Naționale nr.16/1996 a fost adoptată de Parlamentul României, la 30 aprilie 2013, în condițiile art. 147 alin. (2), cu respectarea prevederilor art. 75 și ale art. 76 alin. (2) din Constituția României, republicată și a fost publicată în M. Of., Partea I nr. 253 din 7 mai 2013 .

⁸ A fost publicată în *Monitorul Oficial*, Partea I, nr. 466 din 25 iunie 2014 și a intrat în vigoare începând cu data de 28 iunie 2014. Codul Insolvenței abrogă Legea 85/2006, cu modificările și completările ulterioare.

⁹ În „Dicționarul explicativ al limbii române”, definiția termenului de dizolvare este *a desființa ca persoană juridică o organizație, o asociație, o societate, o adunare.*

¹⁰ Legea 287/2009 privind Noul Cod Civil, a fost publicată în M. Of., Partea I, nr. 511 din 24 iulie 2009. A fost modificată prin Legea nr. 71/2011 și rectificată în M. Of. Partea I, nr. 427 din 17 iunie 2011 și în nr. 489 din 8 iulie 2011 și republicată în M. Of. nr. 505/2011, aplicabil din 1 octombrie 2011. Noul Cod Civil a fost actualizat prin Legea nr. 60/2012 privind aprobarea O.U.G. 79/2011 pentru reglementarea unor măsuri necesare intrării în vigoare a Legii nr. 287/2009 privind Codul Civil a fost publicat în M. Of. 255 din 2012.

¹¹ Legea 287 din 2009 republicată în 2014, capitolul VI, Secțiunea a 2-a, art. 245 (dizolvarea persoanelor juridice de drept privat), 246 (dizolvarea persoanelor juridice de drept public).

În Legea societăților comerciale se precizează cauze comune referitoare la operațiunea de dizolvare a societăților comerciale, precum și cauze specifice referitoare la această operațiune, stabilite în funcție de forma de constituire a societății comerciale, supusă divizării (de exemplu societate pe acțiuni, societate în comandită simplă, societate cu răspundere limitată).

Ambele referiri nu prezintă altceva decât modalitatea juridică de încetare a unei societăți. Cu toate acestea, prevederile Legii nr. 31/1990 menționează că societatea care intră în procedura divizării își păstrează personalitatea juridică până la lichidarea acesteia.¹²

În acest context, operațiunea de dizolvare este etapa premergătoare operațiunii de lichidare, moment în care bunurile societății se transformă în bani, se plătesc creditorii și se distribuie către acționari rezultatul lichidării. Deci, în cazul dizolvării, societatea comercială se bucură de o personalitate juridică limitată strict la operațiunile ce țin de lichidarea acesteia.

Legea 31/1990 prevede modalitățile de dizolvare a societăților comerciale:

1. trecerea timpului stabilit pentru durata societății - în situația în care asociații au stabilit, prin actul constitutiv, durata societății, la expirarea termenului de funcționare se trece direct la lichidare;

2. imposibilitatea realizării obiectului de activitate al societății - în această situație, asociații au două variante: fie să modifice obiectul de activitate în condițiile art. 204 din Legea 31/1990 republicată, fie să hotărască dizolvarea societății;

3. declararea nulității societății - pe baza hotărârii pronunțată de instanța de judecată, prin care se constată nerespectarea condițiilor de fond și de formă impuse de normele imperative de constituire a societăților comerciale;

4. hotărârea adunării generale - caz în care nu este necesar numirea unui lichidator;

5. hotărârea tribunalului, la cererea oricărui asociat, pentru motive temeinice, precum neînțelegerile grave dintre asociați, care împiedică funcționarea societății - caz în care societatea comercială dizolvată va fi radiată de la Oficiul Registrului Comerțului, personalitatea juridică a societății dispărând o dată cu dizolvarea ei, fără a exista faza lichidării;

6. falimentul societății - procedura de încetare a existenței unei societăți comerciale care se aplică comercianților care nu mai pot face față datoriilor;

7. alte cauze prevăzute de lege sau de actul constitutiv al societății - ca de exemplu: societatea nu mai are organe statutare sau acestea nu se mai pot întruni; societatea nu a depus, timp de 3 ani consecutiv, bilanțul contabil sau alte acte care, potrivit Legii, se depun la Oficiul Registrului Comerțului; societatea și-a încetat activitatea sau fie nu are sediu cunoscut, fie asociații au dispărut sau nu au domiciliul cunoscut. În aceste cazuri, cu excepția celui de la primul punct, trebuie ca dizolvarea să fie înscrisă la Registrul Comerțului și publicată în Monitorul Oficial, Partea a IV-a.

¹² *Ibidem*, vezi în varianta republicată, articolul 233, alineat 4. de asemenea vezi și sursa: Portalul contabilul.ro (data accesării 02.06.2014).

Activitatea de lichidare a societăților este reglementată prin Titlul VII din Legea 31/1990, art. 252-270. Astfel, lichidatorii (persoane fizice sau juridice), autorizați în condițiile legii, pe lângă puterile conferite de asociați, îndeplinesc atribuțiile prevăzute la art. 255 din lege, își exercită mandatul acordat sub controlul cenzorilor, respectiv al consiliului de supraveghere (în situația societăților pe acțiuni administrate în sistem dualist) și efectuează toate operațiunile specifice acestei proceduri, cu respectarea prevederilor art. 256-260 din lege.

Lichidarea pornită în temeiul dispozițiilor legii societăților comerciale nu împiedică deschiderea procedurii de faliment a societății, astfel cum aceasta este reglementată de Legea nr. 85/2014, lege care are ca scop instituirea unei proceduri colective pentru acoperirea pasivului debitorului aflat în insolvență.

Dacă în procedura lichidării persoanei juridice pornite în baza Legii nr. 31/1990, participanții sunt membrii organelor de conducere ai acesteia și lichidatorul, în procedura instituită de Legea nr.85/2014, organele ce aplică această procedură sunt: instanțele judecătorești, judecătorul-sindic, administratorul judiciar și lichidatorul judiciar.

Alături de acești participanți se regăsesc și creditorii debitorului, adică acele persoane fizice sau juridice ce dețin un drept de creanță asupra averii debitorului și care au înregistrat o cerere de înscriere a creanței, în urma admiterii căreia dobândesc drepturile și obligațiile reglementate pentru fiecare stadiu al procedurii (pot fi creditori și salariații debitorului).

În înțelesul Legii nr. 85/2014, administratorul judiciar este acea “persoană fizică sau juridică compatibilă, practician în insolvență, autorizat în condițiile legii, desemnată să exercite atribuțiile prevăzute la art. 58 în perioada de observație și pe durata procedurii de reorganizare” care depune la dosar o ofertă de preluare a poziției de administrator judiciar în dosarul respectiv, la care va anexa dovada calității de practician în insolvență și o copie de pe polița de asigurare profesională. În ofertă, practicianul în insolvență interesat va putea arăta și disponibilitatea de timp și de resurse umane, precum și experiența generală sau specifică necesare preluării dosarului și buneii administrării a cazului), în timp ce lichidatorul judiciar “este persoana fizică sau juridică, practician în insolvență, autorizată în condițiile legii, desemnată să conducă activitatea debitorului și să exercite atribuțiile prevăzute la art. 64 în cadrul procedurii falimentului, atât în procedura generală, cât și în cea simplificată”. Prin urmare, atâta vreme cât societatea nu este în situația declarării falimentului (procedura ce urmărește lichidarea averii debitorului pentru acoperirea pasivului, fiind urmată de radierea acestuia din registrul în care este înmatriculat), procedura este urmărită de către administratorul-judiciar, ale cărui atribuții încetează la momentul stabilirii atribuțiilor lichidatorului judiciar de către judecătorul sindic.

Judecătorul sindic își exercită atribuțiile stabilite potrivit dispozițiilor art. 45 din Legea nr. 85/2014 cu mențiunea că acestea sunt limitate la controlul judecătoresc al activității administratorului judiciar sau al lichidatorului judiciar și la procesele și cererile de natură judiciară aferente procedurii insolvenței.

Atribuțiile manageriale aparțin administratorului judiciar ori lichidatorului judiciar sau, în mod excepțional, debitorului, dacă acestuia nu i s-a ridicat dreptul de a-și administra averea. Deciziile manageriale ale administratorului judiciar,

lichidatorului judiciar sau debitorului care și-a păstrat dreptul de administrare pot fi controlate sub aspectul oportunității de către creditori, prin organele acestora.

Prin urmare, participanții la procedura prevăzută de legea insolvenței interacționează în mod direct, toate actele aflându-se sub controlul direct al instanței de judecată competente, al judecătorului-sindic, care, la rândul său, verifică actele întocmite și limitele exercitării atribuțiilor atât ale administratorului judiciar, cât și ale lichidatorului judiciar.

Spre deosebire de limitele răspunderii asociațiilor în cadrul lichidării pornite în baza “Legii societăților comerciale”, astfel cum sunt acestea stipulate la art. 237 din actul normativ, în cazul în care în raportul întocmit în conformitate cu dispozițiile Legii nr. 85/2014 sunt identificate persoane cărora le-ar fi imputabilă apariția stării de insolvență a debitorului, la cererea administratorului judiciar sau a lichidatorului juridic, judecătorul sindic poate dispune ca o parte a pasivului debitorului, persoană juridică, ajuns în insolvență, să fie suportată de membrii organelor de conducere sau supraveghere din cadrul societății, precum și de orice altă persoană care a cauzat starea de insolvență a debitorului. De aici rezultă în mod evident una din principalele diferențe între cele două legi, anume faptul că Legea nr. 31/1990 instituie proceduri de lichidare în folosul asociațiilor, sub controlul acestora, pe când Legea nr. 85/2014 are ca scop protejarea creditorilor.

Diferența specifică între procedura de lichidare prevăzută de Legea nr. 31/1990 și cea reglementată de Legea nr. 85/2014 este aceea că, dacă sub auspiciile Legii insolvenței debitorul, societatea comercială, se află în stare de insolvență, așa cum este definită de art. 5 pct. 29¹³ din Legea nr. 85/2014, lichidarea reglementată de legea societăților comerciale are ca premisă o societate dizolvată pentru situațiile reglementate de art. 227-237, din Legea nr.31/1990, fără a fi necesară îndeplinirea stării de insolvență în privința debitorului. Cu alte cuvinte, numai o societate aflată în insolvență poate fi integrată domeniului de aplicare a Legii nr. 85/2014.

Ca o concluzie, Legea nr. 31/1990 vizează organizarea și funcționarea societăților comerciale, procedura dizolvării fiind instituită în cazurile expres și limitativ prevăzute de actul normativ, fără a avea neapărat legătura cu starea de insolvență a societății, pe când Legea nr. 85/2014 reglementează situația de insolvență a societății și instituie o procedură colectivă pentru acoperirea pasivului debitorului aflat în această stare. Cele două acte normative analizate reglementează domenii interdependente, având efecte asemănătoare, dar cu diferențe specifice în ceea ce privește procedurile, beneficiarii acestora, precum și persoanele care administrează și supraveghează lichidarea societății.

În ceea ce privește situația arhivelor societăților comerciale, art. 18 al Legii Arhivelor Naționale nr. 16/1996 stipulează că în cazul în care pentru un creator/deținător și-a declarat falimentul, iar activitatea lui nu mai este continuată de altul, “documentele cu valoare istorică se preiau de serviciile județene ale Arhivelor Naționale, iar documentele cu valoare practică, în baza cărora se eliberează copii, certificate și extrase privind drepturile referitoare la stagiile de cotizare la asigurările

¹³ *acea stare a patrimoniului debitorului care se caracterizează prin insuficiența fondurilor bănești disponibile pentru plata datoriilor certe, lichide și exigibile.*

sociale ale cetățenilor, se predau, pe bază de contract, operatorilor economici autorizați în prestarea de servicii arhivistice”, operatori economici care pot prelua, la cerere și documentele cu valoare practică, aflate la casele teritoriale de pensii. Acest Articol din lege la fel ca și articolul IV din Legea nr. 138/2013 (care face referire la creatorii desființați) reglementează, clar, cine devine persoana juridică deținătoare a acestor documente, în speță operatorul economic.

Articolul 24 din Legea nr. 16/1996 vine cu o adăugire foarte importantă, cu următorul cuprins: “Creatorii și/sau deținătorii de documente, persoane juridice, care își schimbă regimul de proprietate sau își modifică obiectul de activitate, precum și noii deținători care preiau patrimoniul au obligația să dispună măsuri pentru păstrarea, conservarea și evidența arhivei, în condițiile prevăzute de lege”¹⁴, documentele urmând a fi depozitate în spații și condiții corespunzătoare avizate de Arhivele Naționale. Atât creatorii și deținătorii de documente cât și operatorii economici autorizați în prestarea de servicii arhivistice sunt obligați potrivit legii “să ia măsuri împotriva distrugerii, degradării, sustragerii ori comercializării, fără drept a documentelor din arhivă.”¹⁵

În aceeași lege, dar varianta republicată¹⁶, articolul 18, alineatul 5 se prevede obligația notificării Arhivelor Naționale sau, după caz, a Serviciilor Județene ale Arhivelor Naționale¹⁷, fiind amintită aici și predarea-preluarea documentelor creatorilor-deținătorilor dizolvați (credem noi că textul legii se referă la creatorii/deținătorii aflați în procedură de faliment, termenul de dizolvați având un înțeles diferit față de situația specificată la acest articol). Totodată, notificarea Arhivelor Naționale sau a structurilor subordonate este stipulată și în *Normele Metodologice privind aplicarea unor dispoziții ale Legii Arhivelor Naționale nr. 16/1996*¹⁸.

Legea 138/2013 de modificare a Legii Arhivelor Naționale nr. 16/1996 are, totuși, o sincopă și anume faptul că nu se face nici o referire la documentele create de către o societate comercială dizolvată (în modalitățile prevăzute de Legea 31/1990), ci numai la societățile comerciale aflate în faliment (art. 18) sau desființate (art. IV).

Se impune, așadar, un amendament la Legea 138/2013 care să reglementeze soarta arhivelor create de societățile comerciale dizolvate (în formele prevăzute de Legea 31/1990), având în vedere că multe dintre acestea sunt continuatoare ale activității unor Întreprinderi/Asociații Economice importante în perioada comunistă.

¹⁴ *Legea Arhivelor Naționale, nr. 16/1996, republicată.*

¹⁵ *Ibidem.*

¹⁶ Textul republicat al legii a fost publicat în M. Of., Partea I nr. 293 din 22 aprilie 2014.

¹⁷ Textul legii prevede obligația notificării de către lichidatori (pct. a), operatori economici (pct. b) sau persoane fizice sau juridice (pct. c).

¹⁸ *Normele Metodologice* au fost aprobate prin ordinul Ministrului Afacerilor Interne nr. 137/27 septembrie 2013 și au fost publicate în M. Of. nr. 619/4 octombrie 2013. Se prevede aici obligația notificării, în cazul falimentului creatorului/deținătorului de arhivă, structurilor A.N. de către lichidatori (pct. a și b), operatori economici (pct. c) sau persoane fizice sau juridice (pct. d).

Archives of liquidated/erased/dissolved companies
Case study: Maramures county

This study addresses the issue of the fate of the documents created by a company established under the Law of commercial companies no. 31/1990 which, at one point, terminates its activity based on the decision of the associates, under the same law.

This issue is not clearly regulated by the archival legislation in the field, so it is necessary to be introduced an amendment to the Law of National Archives, no. 16/1996 (republished), in order to make clear references to the legal procedure to be followed in case of handing over/ not retrieving documents created by a dissolving company, in the situation in which some of these companies are continuing the activity of important economic enterprises/associations from the Communist period.